SCS_noviny_12/05 11/10/05 12:58 PM Stránka 1

Jedním z možných způsobů, jak různé a pravdivé informace rychle a názorně sdělit, je „abstrahovat a zhmotnit" je do nějakého obecného symbolu, nejlépe značky. Tímto však vše nekončí, ale naopak začíná. Značka sama o sobě, i když by byla tou nejlepší značkou ze všech, sama o sobě nic nezmůže. Musí se o ní vědět. Zde se otevírá prostor pro propagaci a zejména osvětu spojenou s představením a přiblížením značky veřejnosti. Sdružení českých spotřebitelů na tuto oblast zaměřuje speciální publikace (značky a informace na různých výrobcích). Zde proto jen velmi krátce:
První takovouto vlaštovkou byla značka CZECH MADE, která se objevila na počátku devadesátých let minulého tisíciletí. Její nástup byl příznivě vnímán prakticky celou veřejností a byl i podpořen velmi zdařilou propagací. I po tak dlouhé době si mnozí z nás pamatují spot autorské dvojice Svěráků, otce a syna, s velkým stromem na obzoru za doprovodu slov o chytrých českých hlavičkách a zlatých českých ručičkách. Značka CZECH MADE byla od svého prvopočátku zaměřena na kvalitu výrobků jak z pohledu legislativy, výrobců, požadavků obchodu, tak i z pohledu spotřebitelů. Dnes již vnímání široké veřejnosti není tak jednoznačné, zájem ze strany médií prakticky žádný a značka CZECH MADE není jedinou značkou kvality u nás. Co se však přeci jen nezměnilo a trvá dodnes, je zaměření a cíl značky CZECH MADE: být synonymem pro kvalitní výrobky vyrobené v České republice a pomáhat spotřebiteli v orientaci při nákupu kvalitního zboží. Správcem značky CZECH MADE je Sdružení pro Cenu ČR za jakost, Praha 9. Propůjčuje se na dva roky.
Další ze značek, se kterou se můžeme setkat, je i značka shody s českou technickou normou, ČSN -TEST. Správcem značky je Český normalizační institut, Praha 1. Uděluje se na 3 až 5 let. Jak již název napovídá, značka dokládá, že výrobek je ve shodě s veškerými požadavky příslušné české technické normy a prokazatelně je splňuje. Může se jednat o původní českou technickou normu nebo o českou technickou normu přejímající normu mezinárodní nebo evropskou. Pokud je výrobek označen touto značkou, může být pak pro spotřebitele dostatečným signálem, že se jedná o výrobek splňující základní požadavky na kvalitu a bezpečnost, zaměnitelnost, ochranu zdraví a životního prostředí.

Nedorozumění a omyly v technické normalizaci

Technické normy či technická normalizace obecně se čas od času stávají terčem určitých mediálních ataků. Cílem této publikace není obhajovat technickou normalizaci, neboť nepochybně se mohou vyskytnout případy, kdy technické normy nesplní očekávání a nezajistí požadovanou kvalitu či bezpečnost výrobku, služby či procesu. Flexibilita a operativnost přípravy a schvalovacích procesů při vývoji technických norem zejména na evropské úrovni je také předmětem častých kritik, jež jsou možná oprávněné. Zde však máme na mysli spíše některé omyly a nedorozumění, vyplývající z nepřesných nebo zkreslených informací o podstatě některých technických norem, či o smyslu a možnostech normalizace obecně.
Před časem proběhla některými evropskými médii zpráva, že známé londýnské divadlo West End bude zasaženo novými **pravidly týkajícími se sedadel v divadlech.** Londýnský West End, místo prý nejužších divadelních sedadel na světě, údajně čelí směrnici Evropské unie, kterou se zajistí diváků více prostoru. Skutečnost však byla taková: Součástí Evropského výboru pro normalizaci (CEN) je technická komise, která se zabývá „Zařízeními pro diváky", tj. zařízeními pro sportovní a víceúčelová místa (vnitřní i venkovní). Cílem práce této komise je zajistit divákům bezpečnost, pohodlí a viditelnost. Netýká se to však stálých míst v budovách, např. divadel, kin, operních domů, přednáškových sálů atd. Tato technická komise nyní připravuje i technickou normu pro „zařízení pro diváky - sedadla", nikoli však pro divadla, neboť ta jsou opět z určitých důvodů vyjmuta. Z čehož vyplývá, že CEN nemá technickou komisi, která by

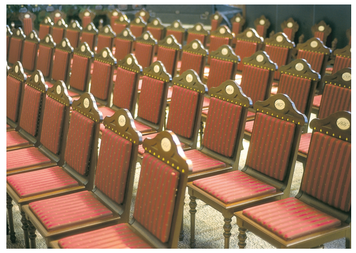

se zabývala divadelními sedadly z hlediska normalizace jejich velikosti. Pro potřebu posouzení hledisek pevnosti a trvanlivosti sedadel však evropská norma existuje.
Zavedení **harmonizovaných vidlic** a zásuvek pro elektrospotřebiče je dlouhodobým předmětem kritiky nedostatku harmonizace v oblasti elektrospotřebičů. V řadě evropských zemí se setkáme se zcela odlišnými zásuvkami, což komplikuje život cestovatelům i výrobcům. Konkrétně se objevila kritika (v britských novinách, ale modifikovatelná pro kterýkoliv členský stát EU), že „je s podivem, že v Evropské unii s jednotným trhem zboží, služeb a pracovní síly stále potřebujete při překročení Lamanšského průlivu z kontinentu nebo na kontinent rozbočovací adaptér."
K tomu asi tolik, že Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice (CENELEC) pracoval již v letech 1992 až 1994 na evropské normě pro vidlice. Byla navržena zcela nová vidlice s názvem „eurovidlice" a odpovídající „eurozásuvka". Znamenalo by to výměnu každé vidlice ve všech členských státech za novou eurovidlici. Realizace této normy se předpokládala pro 30leté přechodné období a spotřebitelé by poté používali stejnou vidlici v celé Evropě. Vidlice by byla menší, bezpečnější a snadněji vyrobitelná. Navrhovalo se, aby vlády uhradily 50 % instalačních nákladů anebo by spotřebitel mohl stále používat adaptér. Bohužel průmysl hlasoval proti a projekt byl zastaven bez viny normalizačních organizací. Nicméně byla na evropské úrovni přijata alespoň technická norma pro ploché nerozebíratelné dvojpólové vidlice 2,5 A, 250 V se šňůrou pro připojení spotřebičů pro domácnost a podobné účely třídy II (zavedena rovněž jako česká technická norma ČSN EN 50075:1997).
V této oblasti působí aktivně i mezinárodní normalizace, která pro tyto účely vytvořila mezinárodní normy pro vidlice a zásuvky pro domovní a podobná použití (převzaté na národní úrovni jako soubor ČSN IEC 60884). Tento soubor rovněž pokrývá i požadavky na adaptéry, které je třeba použít pro připojení elektrických spotřebičů do zásuvek v jednotlivých zemích světa.

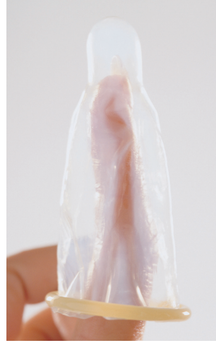

Dalším žhavým tématem „investigativních" novinářů byla **harmonizace rozměrů kondomů.** Noviny psaly, že „EU … rozhodla, že by se rozměry kondomů měly v jednotné Evropě harmonizovat". Ve skutečnosti ani Evropská unie, ani Evropský výbor pro normalizaci (CEN) nezahájily práce na harmonizaci velikostí kondomů. Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) vypracovala v roce 2002 technickou normu, která se zabývá metodami zkoušení bezpečnosti kondomů. V normě jsou uvedeny zkoušky, které mají zajistit důvěru spotřebitelů, že kondom je účinným antikoncepčním prostředkem, že pomáhá bránit přenosu pohlavně přenosných nemocí, že je bez trhlin, že při použití nepraskne, že je správně zabalen a tak zajištěna ochrana při skladování a že je správně označen. Tato mezinárodní technická norma obsahuje metody zkoušení, které musí používat každý výrobce kondomů, aby se spotřebitel při používání výrobku cítil bezpečně. Jednou z těchto zkoušek je například zkouška na trhliny, která využívá zvláštní světelnou metodu (prozařováním). Uvedená norma byla přejata i jako evropská (resp. byla připravována v úzké spolupráci organizací CEN a ISO) a byla tedy přejata i jako česká technická norma. Norma pro kondomy byla považována za jednu z nejvýznamnějších prací pro celé lidstvo. Na první pohled se to může zdát jako nadsázka, ale kondomy jsou životně důležité v boji proti šíření AIDS. Tato norma je harmonizovanou normou na podporu směrnice pro zdravotnické prostředky.

Kdo je tvůrcem technických norem?

Výrobci, kteří ve svém výrobním procesu aplikují tyto normy, vyrábějí výrobek, který splňuje přísné požadavky na bezpečnost a je tudíž způsobilý pro připojení označení CE.
Normy jsou vypracovávány na třech úrovních: mezinárodní, regionální (evropské) a národní. Mezinárodní normy vypracovávají zejména tyto mezinárodní normalizační organizace: Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) - ve všech oblastech kromě elektrotechniky a telekomunikací, Mezinárodní elektrotechnická komise (IEC) - v oblasti elektrotechniky a elektroniky a Mezinárodní telekomunikační unie (ITU) - v oblasti telekomunikací. Evropské normalizační organizace jsou Evropský výbor pro normalizaci (CEN), který vypracovává evropské normy ve všech oblastech normalizace kromě elektrotechniky a telekomunikací, a Evropský výbor pro normalizaci elektrotechniky (CENELEC), jenž se zabývá tvorbou evropských norem (EN) v oblasti elektrotechniky a elektroniky a Evropský ústav pro telekomunikační normy (ETSI), který vypracovává normy (ETSI EN) v oblasti telekomunikací. Na národní úrovni zajišťuje povinnosti česká národní normalizační organizace Český normalizační institut. Všechny evropské normy jsou v krátkém časovém limitu přejímány jako české technické normy ČSN. Mezinárodní normy jsou přejímány selektovaně, na základě potřeb českého průmyslu, obchodu a ochrany spotřebitele.
Snahou mezinárodních i evropských normalizačních organizací je zapojovat co nejširší okruh spotřebitelů do tvorby norem a tak přispívat ke zvýšené ochraně spotřebitelů. Také Český normalizační institut se snaží zvyšovat účast zástupců spotřebitelských sdružení na tvorbě norem, o které mají zájem. V rámci spolupráce Sdružení českých spotřebitelů s ČNI spolupracuje 25 expertů sdružení příslušných technických normalizačních komisí (TNK) ustavených při ČNI. Spotřebitelé jsou tak široce zapojeni do národní i mezinárodní normalizační práce v řadě sektorů.

Služby poskytované Českým normalizačním institutem

Oddělení informací ČNI poskytuje širokou škálu informací týkajících se vyhledávání norem a dalších normalizačních dokumentů vypracovávaných mezinárodními, evropskými i národními normalizačními organizacemi a odpovědi na dotazy týkající se konkrétních ustanovení našich norem. Poskytuje informační a rešerší služby formou rešerší z databází ČNI aj. zdrojů, informace o platnosti norem, dostupnosti, cenách norem, nabízí prezenční půjčování katalogů norem a jednotlivých mezinárodních, evropských, zahraničních a českých norem a časopisů aj.

závěr

Bližší informace:
Tel.: 221 802 802, 221 802 130, fax: 222 328 432
e-mail: studovna@cni.cz
www.cni.cz
Kontaktní osoba k účasti spotřebitelů při tvorbě norem Ing. Přemysl Berounský:
Tel.: 221 802 180, fax: 221 802 311
e-mail: premysl.berounsky@cni.cz

KonzumentTest, číslo 3, listopad 2005; © Sdružení českých spotřebitelů
ISSN 1801-528X

Sdružení českých spotřebitelů tuto publikaci realizuje v rámci projektu částečně dotovaného Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR.
Na tisk tohoto vydání **KonzumentTest** finančně přispěl Český normalizační institut, který poskytl i odborné podklady, z nichž bylo čerpáno.

Toto vydání **KonzumentTest** na základě odborných podkladů poskytnutých ČNI, Ing. Z. Galajdovou, Ing. M. Dostálovou, Ing. P. Pitterem, Ing. J. Pačesovou a z archivu SČS zpracoval a k tisku připravil Ing. L. Dupal.

Některé organizace aktivně spolupracující se Sdružením českých spotřebitelů:

HOSPODÁŘSKÁ AKADEMIE CHEB

Šumava hoSoz

Jižní Morava hoSoz

SČS SDRUŽENÍ ČESKÝCH SPOTŘEBITELŮ CZECH CONSUMERS ASSOCIATION www.regio.cz/spotrebitel

Kontaktní místo
Sdružení českých spotřebitelů
Budějovická 73, 140 00 Praha 4, tel./fax: 261262280/261262268,
e-mail: spotrebitel@regio.cz; www.regio.cz/spotrebitel

Konzument test

Občasník Sdružení českých spotřebitelů
Číslo 3 / listopad 2005

úvod

TECHNICKÉ NORMY A SVĚT KOLEM NÁS

- Jak normy napomohou kvalitě a bezpečnosti?
- Sebedražší výrobek nenahradí dohled dospělé osoby nad dítětem, technická norma ale může napomoci.
- Budou sedadla v divadlech a velikost kondomů „normalizovány"?
- Proč nemáme harmonizované eurovidlice a zásuvky pro elektrické spotřebiče??

Úvodem

Technické normy jsou pro běžného spotřebitele něco, o čem přemýšlí teprve tehdy, když mu jejich neexistence způsobí nepříjemnosti. Normy nás však provázejí na každém kroku a bylo by velmi obtížné představit si každodenní život bez nich.
Od okamžiku, kdy se probudíte, až po večer u televizní obrazovky napomáhají normy k tomu, aby náš den byl snadnější, příjemnější, ale také bezpečnější. Představte si situace, že vaše bankovní karta je příliš veliká a nevejde se do štěrbiny bankomatu, baterie se nehodí do elektrického přístroje, obchody fungují bez čárových kódů, které kvantifikují a oceňují zásoby zboží, neexistují normalizované názvy domén internetových stránek. Nepříjemné představy, že?
V dnešním světě spotřebitel očekává rychlou a efektivní komunikaci, požaduje kompatibilitu a funkční součinnost mezi elektronickými spotřebiči a chce, aby pracovní nástroje, spotřebiče a všechny další výrobky byly bezpečné, přiměřeně levné, snadno dostupné a co nejlepší jakosti. K tomu jsou technické normy mnohdy nepostradatelné, jindy alespoň velmi důležité. Na tom nic nemění, že pro většinu z nás jsou běžně „neviditelné". Obvykle si ani neuvědomujeme, že nám pomáhají, že chrání naši bezpečnost, zdraví či majetek.
V tomto vydání novin KonzumentTest se proto chceme věnovat popularizaci významu technické normalizace v životě běžného spotřebitele. Omezený rozsah tiskoviny umožňuje samozřejmě jen dílčí uchopení problematiky. K přiblížení tématu jsme se uchýlili jen k formulaci stručných základních informací, jež se ho bezprostředně dotýkají, a zejména jsme vybrali několik příkladů, které ukáží význam technické normalizace v jednotlivých výrobkových sektorech či službách.
SČS se tématu věnuje i v dalších publikacích, neboť je přesvědčeno, že technická veřejnost, včetně podnikatelské sféry, zejména malí a střední podnikatelé nemají takových informací stále dostatek. Jsme proto velmi rádi, že tyto iniciativy probíhají v úzké spolupráci s Českým normalizačním institutem. V jejím rámci institut přispěl na tisk těchto novin a připravil i některé odborné podklady.
Ing. Libor Dupal, předseda SČS

Co je to technická norma?

Česká technická norma je dokument schválený Českým normalizačním institutem (ČNI) pro opakované nebo stálé použití vytvořený za určitých podmínek stanovených zákonem a označený písemným označením ČSN. Vydání takového dokumentu musí být oznámeno ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví. Velmi důležitým principem vyplývajícím rovněž ze zákona je, že česká technická norma není obecně závazná. Technické normy jsou vytvářeny nejen na národní úrovni, ale též na úrovni regionální (například evropské normy vytvářené evropskými normalizačními organizacemi), či normy mezinárodní, vyvíjené pod záštitou mezinárodních normalizačních organizací, např. ISO.
Technická norma poskytuje pro obecné a opakované používání pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků zaměřené na dosažení optimálního stupně uspořádání ve vymezených souvislostech. Technické normy poskytují uživateli kritéria či postupy pro posouzení výrobku, služby a určitou záruku slučitelnosti, funkční součinnosti, ochrany zdraví a životního prostředí. Technické normy vznikají na základě zkušeností a potřeb každodenního života a představují obecně přijatelný kompromis mezi nejmodernějšími technologiemi a ekonomickými zábranami.

Technická norma není obecně závazná. Přesto její splnění může výrazně zjednodušit a zlevnit splnění právního předpisu. Může být na ni totiž v právním předpisu přímo nebo obecně odkazováno. Obecným odkazem je zejména příklad harmonizované technické normy, jejíž splnění se považuje v rozsahu a za podmínek stanovených v technickém předpisu za dosažení shody s těmi základními požadavky stanovenými technickými předpisy, k nimž se tyto normy nebo jejich části vztahují. Technické normy plní i význačnou úlohu při posouzení bezpečnosti výrobků ve vztahu k zákonu o obecné bezpečnosti výrobků. Ve zmíněných případech zůstává použití normy dobrovolné a výrobce může splnění požadavků prokázat i jiným způsobem. V právním předpisu se lze ovšem odvolat na konkrétní technickou normu, a tak ji de facto zezáváznit.

A jakou úlohu hrají normy v ochraně spotřebitele? **Ochranu spotřebitele pomocí norem** lze podrobněji doložit na konkrétních příkladech.

Elektrické spotřebiče pro domácnost

Jednou z ucelených oblastí, které české technické normy řeší, jsou požadavky na elektrické spotřebiče pro domácnost a podobné účely a ruční elektrické nářadí. U elektrických spotřebičů pro domácnost jsou českými technickými normami zohledněna tři hlediska, a to požadavky na bezpečnost s metodami zkoušek, definování hlavních funkčních charakteristik a popsání metod jejich ověření a zkušební předpisy pro určení hluku šířeného vzduchem.
Základní předpoklad pro používání **elektrických spotřebičů pro domácnost** a podobné účely, jejichž jmenovité napětí nepřesahuje 250 V u jednofázových spotřebičů a 480 V u ostatních spotřebičů, je splnění bezpečnostních požadavků, stanovených právním předpisem (zákon č. 22/1997 Sb. o technických požadavcích na výrobky), zejména prováděcími nařízeními vlády. Shodu se základními požadavky v nich stanovenými lze splnit použitím harmonizovaných technických norem. Zahrnují všeobecné požadavky i konkrétní požadavky jednotlivých výrobků či výrobkových skupin, např.: vysavače a úklidové spotřebiče vysávající vodu, elektrické žehličky, odstředivky prádla, myčky nádobí, pračky, holicí strojky, strojky na stříhání vlasů, čističe vzduchu, vyžínače trávy a začišťovače trávníků a mnoho dalších.

Normy pro **ruční elektrické nářadí** se v nejvýše použitelné míře zabývají běžnými nebezpečími představovanými ručním nářadím, se kterými se střetávají všechny osoby, které nářadí běžným způsobem používají. Zvláštní požadavky specifické pro jednotlivé skupiny ručního elektromechanického nářadí se vztahují např. na příklepové vrtačky, rázové šroubováky, kotoučové pily, pásové pily, nůžky na plech a prorážeče, vibrátory betonu a mnoho dalších.
Elektromagnetická kompatibilita (EMC) je jedním z dlouhodobých témat evropské normalizace. Za posledních 25 let přispěla normalizační organizace CENELEC k prosperitě společnosti prostřednictvím více než 250 harmonizovaných technických norem, které vypracovala v oblasti elektromagnetické kompatibility. EMC se týká schopnosti zařízení nebo systému uspokojivě fungovat v elektromagnetickém prostředí, aniž by cokoli v tomto prostředí bylo ovlivněno neúnosným elektromagnetickým rušením. Aby se toho dosáhlo, musí technické normy řešit dva hlavní problémy: emise a odolnost (imunitu) elektrotechnických přístrojů.

Výrobky pro sport a volný čas

Stovky, možná tisíce výrobků se používají při sportu a rekreaci. Není divu, že jsou předmětem speciálního zájmu „normalizátorů". Příslušná technická komise při Evropském výboru pro normalizaci (CEN) se zabývá vypracováním evropských norem týkajících se bezpečnostních požadavků kladených na zařízení a vybavení používaných pro sport a volný čas. Jedná se například o zařízení a povrchy dětských hřišť a sportovních hracích ploch, zařízení a vybavení pro vnitřní i venkovní sporty, jako je např. gymnastika, tělesná a posilovací cvičení, stolní tenis, plavání, paragliding, horolezectví, táboření nebo pro uživatele kolečkových sportovních zařízení.
Relaxace formou sportovního vyžití je pro dobrou fyzickou i duševní stránku každého jednotlivého člověka i malého človíčka jednou z nejdůležitějších forem načerpání nových sil, ale samozřejmě i zdrojem zábavy. Nebezpečí, která při takovýchto aktivitách na člověka číhají, jsou však četná a závažná. K prokázání bezpečnosti výrobku zde může často sloužit technická norma. Jedná se proto o skupinu technických norem, které by měly být uživateli (obce, školy, sportovní kluby, majitelé rekreačních a relaxačních zařízení, hotelů, chat atd.) využívány v co největší míře.
Například existují normy pro **vnitřní i venkovní sportovní hrací plochy** pro volejbal a basketbal, které stanovují veškeré funkční a bezpečnostní požadavky na zařízení a vybavení hracích ploch, včetně jednotlivých zkušebních metod. Pro **zařízení dětských hřišť** byl vypracován soubor osmi evropských norem EN. Tyto technické normy, vesměs zavedené i jako ČSN, definují zařízení dětských hřišť jako „zařízení a konstrukce včetně komponentů a konstrukčních prvků, se kterými nebo na kterých si děti mohou hrát venku nebo uvnitř, ať už individuálně nebo ve skupinách, podle svých vlastních pravidel či z vlastních důvodů ke hraní, jež se mohou kdykoliv změnit". Normy se týkají bezpečnostních požadavků kladených na zařízení dětských hřišť všeobecně při jejich výrobě a výstavbě, bezpečnostních požadavků kladených na houpačky, skluzavky, lanové dráhy, kolotoče a kolébačky, či návodu ke zřizování, inspekci, údržbě a provozu zařízení těchto hřišť. Konkrétním bezpečnostním požadavkem na vypracování kritérií pro materiály povrchu hřišť bylo stanovení jejich schopností snížit pravděpodobnost poranění hlavy. Norma tak stanovuje požadavky na povrchy používané u dětských hřišť a rovněž požadavky na plochy vyžadující potřebu tlumit nárazy. Navrhuje faktory, které je třeba mít na zřeteli při výběru povrchu hřišť, a stanovuje zkušební metodu umožňující stanovit útlum nárazu.

Další skupinou norem jsou technické normy obsahující bezpečnostní požadavky na zařízení a potřeby pro vodní sporty, jako například soubor norem stanovujících bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro **vybavení plaveckých bazénů.** Zařízením plaveckého bazénu se rozumí schválené